
 C A P U T IV.

 DE PROPOSITIONIBUS COM-
 POSITIS.

§. I.

*Quotuplicis generis sint propositiones
 compositae?*

Propositiones compositae dicuntur illae, in quibus plures reperiuntur simplices propositiones ad invicem connexae. Duo autem propositionum compositarum genera primaria ab omnibus statuuntur; vel enim earum compositio statim patet, & dicuntur explicite compositae. Qualis est haec: *Petrus ambulat, & Paulus studet*: vel earum compositio aliquantum latet, & dicuntur implicite compositae seu exponibiles. Qualis est haec: *Petrus tantum est musicus &c.* Circa haec

Nota. Copula alia dicitur verbalis, quae est verbum *sum*, subjectum cum praedicato conjungens; alia grammaticalis, quae particulis grammaticali-
 bus significatur. Propositiones enim simplices, quibus constat composita propositio, non adfirmantur omnino disparate, sed cum aliqua connexionione ad invicem, quae per copulam grammaticalem exprimitur. Particulae autem ejusmodi grammaticales propositiones simplices conjungentes sunt: *&*, *nec*, *vel*, *si*, *quia*, & hae vocantur copulae principales respectu propositionum compositarum. Nunc de propositionibus explicite compositis.

§. 2.

§. 2.

De propositionibus explicite compositis.

Propositiones explicite compositae ab aliis plures, ab aliis pauciores recensentur. Nos cum pluribus saltem recentioribus sex admittendas putamus; quarum regulas hic simul ponimus. Sunt autem propositiones compositae vel copulativae, vel disjunctivae, vel causales, vel conditionales, vel relativae, vel denique discretivae.

§. 3.

De propositionibus copulativis.

Propositiones copulativae dicuntur illae, quae plura subiecta vel praedicata habent per conjunctionem affirmativam &, vel per negativam nec connexa, e. g. *mors & vita in manibus linguae sunt. Nec homo nec brutum est lapis.* Harum propositionum tres solent distingui species. 1. Quando in iis occurrunt plura subiecta; uti *mors & vita in manibus linguae sunt.* 2. Quando plura occurrunt praedicata; uti *studiosus diligens satisfacit Deo & hominibus.* Et 3. quando plura subiecta & plura praedicata occurrunt; uti *Matthaeus & Joannes fuere Apostoli & Evangelistae.* Ejusmodi propositio in quatuor simplices resolvi potest.

Regula Hermeneutica pro hisce propositionibus est sequens. Ut propositio copulativa sit vera, requiritur ambarum propositionum veritas, & ubi una tantum pars falsa est, rota propositio habetur falsa. Sic falsa est haec: *& fides & divitiae ad salutem aeternam necessariae sunt*, cum divitiae non sint necessariae, & sic una pars sit falsa.

Ad

Ad has propositiones a quibusdam revocantur propositiones, ut dici solent, quantitativae, qualis est haec: *Petrus est tantus, quantus est Paulus.* Qualitativae v. g. *quale est meritum, talis est merces.* Temporales, in quibus tempus quoddam exprimitur: *quando Petrus studet, Paulus dormit,* & locales: *ubi est Petrus, ibi quoque est Paulus.* Ad quarum veritatem requiritur quidem, ut utraque propositio sit vera, nihilo tamen minus has potius ad relativas revocandas duco.

§. 4.

De disjunctivis.

Disjunctivae propositiones dicuntur duae aut plures propositiones per particulas *vel, aut, seu* & his aequivalentes connexae: v. g. *vel Petrus studet, vel ludit.* Alia disjunctiva dicitur proprie & striete disjunctiva; in qua duae propositiones conjunguntur, quarum una, si ita se habeat, altera necessario debet esse falsa. Talis est haec propositio: *quodlibet est, vel non est.* Alia est minus proprie & striete disjunctiva, in qua nempe duae aut plures propositiones per particulam *vel* conjunguntur, quarum utraque vel vera, vel falsa esse potest. Talis est haec: *vel Petrus studet, vel Paulus dormit.*

Ad propositionis disjunctivae proprie & striete dictae veritatem requiritur, ut partes necessario sibi opponatur, nec possit dari inter illas medium. Sicque unum membrum necessario verum est, & alterum falsum. Ad propositionis minus striete disjunctivae veritatem requiritur, ut saltem unum membrum sit verum, nec obest, si ambo sint vera,
Falsa

Falsa tamen foret, si nullum membrum verum esset; sic falsa est haec: *Judas vel est in coelo, vel in purgatorio*, cum utrumque membrum falsum sit.

§. 5.

De propositionibus conditionalibus.

Propositio conditionalis est illa, in qua plures propositiones simplices connectuntur per particulam *si*, vel, ut alii melius dicunt, in qua enuntiatur existentia objecti sub conditione expressa per particulam *si*. v. g. *Si Petrus studebit, erit doctus: si sol est, dies est.* Haec varie dividitur; sed antea

Advertendum est: propositio conditionalis includit duo, scilicet conditionem & conditionatum. Conditio vocatur hypothesis seu antecedens: conditionatum adpellatur consequens, sive terminus. Sic hujus propositionis: *si petieris eleemosynam, dabo tibi*, *petitio eleemosynae* est hypothesis, *dabo tibi* est terminus, seu conditionatum. Conditio semper debet habere vel connexionem cum conditionato, vel saltem conducere ad illud ponendum; & prout se varie habet conditio ad conditionatum, sic quoque

Propositio Conditionalis varie dividitur: primo alia est illativa, quando necessaria datur connexio inter conditionem & conditionatum adeo, ut unum ex alio inferri possit. Quales sunt: *si sol est, dies est; si mortuus esset in peccato mortali, in aeternum damnatus esset.* &c. Alia dicitur enuntiativa, quando nimirum ex se non inferri conditionatum, utilis tamen est, & conducit ad illud

illud ponendum; seu etiam infert illud ratione promissionis, aut alterius accidentalis circumstantiae. Tales sunt haec propositiones: *Si Petrus audierit concionem, convertetur. Si cras fueris in schola, examinaberis. &c.*

Conditionalis illativa, prout ars cogitandi docet, ulterius dividitur in mediatam, & immediatam. Mediatam est, quando nihil est in terminis, quod utramque partem conjungat; uti: *si terra stat, sol movetur.* Haec consequentia quidem legitima est, sed non immediata. Ast si consequentia est immediata, oportet plerumque, ut utraque pars idem subjectum habeat; e. g. *Si mors est transitus ad vitam meliorem, mors est expetibilis:* seu, ut utraque habeat idem praedicatum; uti haec: *Si, quidquid Deus immittit, nobis debet esse charum, morbi nobis debent esse chari.* Seu praedicatum 1^{ae} partis debet esse subjectum 2^{ae}; uti, *si poenitentia est virtus, quaedam virtus molesta est.* Vel denique oportet, ut subjectum 1^{ae} partis sit praedicatum 2^{ae}, quod fieri non potest, nisi 2da pars sit negativa: v. g. *Si omnes veri milites intrepido animo hostes adgrediuntur, multi non sunt veri milites:* ita ars cogitandi.

Ad veritatem propositionis conditionalis non requiritur absoluta existentia conditionis aut conditionati, sed sufficit existentia conditionata, ita scilicet, ut si existeret conditio, etiam existeret conditionatum, & hinc vera est haec propositio: *si Judas fuisset mortuus poenitens, venisset in coelum,* licet nec conditio, nec conditionatum sit unquam extitutum: imo, etsi conditio sit impossibilis, tamen potest propositio conditionalis esse vera; sicut haec: *si mundus esset ab aeterno, non esset*

esset vera creatura, vera est, licet conditio sit impossibilis. Ad propositionem enim conditionalem requiritur tantum connexio inter conditionem & conditionatum, vi cujus connexionis posita conditione poneretur conditionatum. At si posita conditione non existeret conditionatum, tunc propositio esset falsa, uti est ista: *si Judas fuit Christi discipulus, fuit salvatus.*

§. 6.

De propositionibus causalibus.

Causales propositiones sunt illae, quarum partes quadam causali particula conjunctae sunt. Causales autem particulae sunt *quia, eo quod &c.* Tales causales propositiones sunt hae: *quia vidisti me, Thomas! credidisti. Rex fuit infelix, quia tali tempore natus. &c.* Pars prior vocatur causans, altera causata. Vis illa, qua pars causali particula adfecta in causam influit, causalitas adpellatur.

Ad veritatem propositionis causalis requiritur non tantum, ut utraque ejus pars sit vera, sed & ut una sit causa veritatis alterius. E. g. vera est ista causalis: *dies est, quia sol adest*: nam sol vocatur causa diei. At non est vera ista: *Petrus currit, quia vestitus est*: nam licet currat, atque etiam sit vestitus, cum tamen vestis non sit causa cursus, haec propositio habetur falsa.

§. 7.

De relativis.

Relativa propositio dicitur, cujus membra habent relationem ad se invicem particulis relativis signi-

gnificatam. v. g. *Qualis vita, talis mors. Eadem mensura, qua emensi fueritis, remetietur vobis.* Harum propositionum veritas a comparationis seu relationis adcuratione & bonitate dependet, haec quod si deficiat, propositio falsa evadit.

§. 8.

De propositionibus discretivis.

Discretivae propositiones dicuntur illae, quae varia judicia denotant, haecque varietas particulis adverbantibus, *sed, verum, tamen*, aliisque similibus indicatur vel expressis, vel subintellectis. Tales sunt: *fortuna opes auferre, non animum potest; Petrus doctus est, sed non pius &c.* Veritas harum propositionum a veritate ambarum partium, discretionisque adhibitae pender; quamvis enim utraque pars vera esset, absurda tamen foret propositio, si inter illas nulla intercederet oppositio.

Enumeratis nunc propositionibus explicite compositis, & traditis insuper pro unaquaque regulis, per quas colligi possit, an vera sit, nec ne, nunc alias sensu compositas enumerare sequenti capite adgredimur.

